

A uersa illius gubernatio, quæ cura & vigilantia magistratus perficitur. Pertinet itaque ædificatio domorum ad ciuitatem, tanquam pars ad totum: & rursus custodia ciuitatis ad conseruationem domorum, tanquam totum ad partes. Et ad hanc normam conuenit etiam sentire de Ecclesia, quæ fidelium coniunctione & ædificatione constat.

Deinde consideremus & illud, quòd omnem curam & laborem hominũ, tam priuatorum, quàm publicorum: tam partes ciuitatis, quàm totum concernentem, sic inanem & inefficacem esse canit Vates, vt nisi Dominus ipse sit in opere ædificandi & custodiendi, frustra laboret, & qui ædificat, & qui custodit. Et vide, quomodo loquatur. Non dicit, *Nisi Dominus consenserit, & illius voluntas fuerit, vt ædificetur domus, & custodiatur ciuitas: sed, Nisi Dominus ædificauerit, nisi custodierit.* Ergo ad hoc, vt prospere & feliciter ædificetur & custodiatur, nõ solum consensus Dei necessarius est, sed & operatio illius requiritur: eaq; talis, sine qua nihil sit, quicquid ab homine fiat. Non dicit, *Nisi Dominus adiuuerit: sed, Nisi Dominus ædificauerit, nisi custodierit:* hoc est, Nisi ipse omnia fecerit. Nec dicit, *Parum efficaciter laborat & custodit: sed, Frustrà laborat: vterq; & ædicator & custos.* Ergo omnis efficacia laborum & curarum ab operatione & prouidentia Dei pendet, & inanis est per se omnis humana virtus, cura, & industria.

Tertiò notandum est, quòd non dicit, *Quoniam Dominus ædificat domum, frustra laborat, qui ædificat eam, & Quoniam Dominus custodit ciuitatem, frustra vigilat, qui custodit ciuitatem.* Tam abest ergo, vt inanis debeat censerì cura & opera humana, quæ domibus ædificandis, & ciuitatibus custodiendis impenditur, propterea quòd Dominus ædificat & custodit, vt magis tum potissimum sit utilis & efficax, quando ipse Dominus ædicator est, & custos. Non patrocinaatur Spiritus sanctus ociosis & inertibus hominibus, sed laborantium animos ad prouidentiam & virtutem Dei dirigit, vt operando & laborando omnem fidem & spem operis in illam conijciant, nõ vt ab opere desistant. Qui dicit, *Nisi mens hominis scribat, frustra laborat manus:* non auocat manum ab opere, sed mentis curam, vigilantiam, ac directionem illi necessariam esse docet, ne gloriam operis ad se trahat. Ad eum modum & hinc sentiendum est, non id agi à Spiritu sancto, vt auocet ab opere ædificantes domos, & ciuitatem custodientes: sed vt admoneat eos, omnem operis efficaciam & successum pendere à Deo, quò in fide prouidentia Dei ædificent & custodiant: & omnem gloriam efficaciam non sibi, sed Deo tribuant. Retunduntur ergo & ignaui homines, qui præpostero modo sic Deo tribuunt omnia, vt ipsi situ ociosi ac desides, & interea aliorum laboribus vtatur: & operatores illi, qui sine fide Dei operantes, omnia suis laboribus & curis accepta ferunt, & immodica solitudine excruciantur. Etenim vt Deo non operante, nihil efficit opus humanum: sic homini ocioso nõ opitulatur auxilium diuinum. Est igitur & illud, quòd versu secundo canit: *Frustrà est vobis, quòd mani surgitis, tardè quiescitis, panem dolorum manducatis:* non aduersum eos dictum, qui fide prouidentia Dei laborant, & ocium vitant: sed contra carnis immodicam & anxiam solitudinem, quæ ex eo nascitur, quòd animus fide diuinæ bonitatis, operationis, & prouidentia caret.

Sic dat dilectio suo somnum.] Cogitemus hinc, quantum sit donũ Dei, quo animus hominis & inter diu fide diuinæ prouidentia alacris est in opere: & noctu, curis omnibus reiectis, quietus in somno. *Huiusmodi somnum dat Dominus, inquit. Quomodo? Dum dat animum fidelem. Cui dat? Dilecto suo, inquit: hoc est, cui ipse bene voluerit. Bene vult autem illis omnibus, qui sincera fide à se pendunt.*

Eccè hereditas Domini, filij sunt.] Locus hic non est de quacunq; prole simpliciter accipendus, sed de filiis illis, quos homini pio Deus studio beneuolentia, tanquam singularem quandam hæreditatẽ, pietatisq; mercedem ac fructum largitur. Alioqui si sint filij impij, quis nõ videt, esse illos magis iræ, quàm gratia Dei adscribendos? & illorum copiam hoc esse infeliciorẽ, quò est numerosior ac diuturnior? Admonet ergo Spiritus sanctus quosuis parentes, vt gratia ac prouidentia Dei etiam hac in re ratione habeant: sciantq; tum se feliciter fore fœcundos, quando pia prole donatur à Deo.

Sicut sagittæ in manu potentiis.] Obseruemas hinc & obsequentiam & vsum pia sobolis erga parètes. Conuenit, vt sint filij parentibus ad manum, sicuti viro potenti ad manum sunt sagittæ. Cõuenit, vt sint sustentatio & protectio parentum, quo vsu viro belli sunt sagittæ. Hic vsus filiorum non sit nisi piorum. Nam proles impia magis est subuersio, quàm protectio parentum: & conformior iaculis in manu aduersarij, quàm in manu parentum constitutis.

Non confundentur, cum loquentur inimicis in porta.] Primum illud obserua, quòd non dicit, *Cum vim inferent: sed, Cum loquentur inimicis, in porta.* Loqui inimicis in porta, est innocentiam suam iustis rationibus tueri, & calumniam æquitate iuris reprimere. Possunt hoc pij facere absque vlla vindicta cupidine. Deinde consideremus, quòd dicit: *Non confundentur.* Est ergo & hoc donum Dei, si dederit, iustis rationibus publicam vitare confusionem.

PSALMVS CXXVIII.

CANTICVM GRADVVM.

Commendat hic Psalmus eorum felicitatem, qui Dominum timent, & voluntati illius studentes, in via mandatorum ipsius ambulant.

1. ELIX est, quisquis Dominum timet, & in vijs eius ambulat.

2. Laborem manuum tuarum cum manducas, felix tu & bene tibi.

3. Vxor tua sicut vitis frugifera in lateribus domus tua: filij tui sicuti plantula oliuarum in circuitu mensæ tuæ.

4. Ecce,

VERS. I.